

LA POLÈMICA ENTRE L'HOSPICI DE GIRONA I L'AJUNTAMENT DE SANT FELIU DE GUÍXOLS PEL CONTROL DE LA CARITAT A FINALS DEL SEGLE XVIII , *Estudis del Baix Empordà*, nº 16 (1997), pàgines 111-124

El segle XVIII es caracteritza sens dubte pel pas d'una economia eminentment agrària a una altra on el comerç i la naixent indústria tèxtil o surera es convertiren en un bon element afegit en la creació d'excedent. Tanmateix, aquesta nova societat basada en el progrés, la productivitat, la competitivitat i la rendibilitat hagué de lluitar contra unes estructures mentals de llarga durada on primava la tradició, els costums i les inèrcies col·lectives, de forma que les tensions entre un sistema instal·lat d'antuvi i les noves idees emergents foren contínues al llarg de la segona meitat de segle. I sens dubte, un dels aspectes on més es notà aquesta dicotomia fou en el concepte de treball i els seus aliats en la societat de l'antic règim: la pobresa i la caritat.

La societat de l'antic règim havia sempre acceptat l'existència de la pobresa com un fenomen natural. La mateixa església justificava l'existència de pobres per tal que els seus fidels poguessin practicar una de les virtuts més carismàtiques: la caritat. La doctrina de la comunicació demanava fins i tot l'existència de pobres per tal que els rics poguessin justificar-se davant Déu. Tanmateix l'enriquiment en base del comerç fet a partir de la baixa edat mitjana, enriquiment sempre mal vist per l'església que condemnava els negocis, la usura, el préstec, etc...portà a molts d'aquests nou-rics a pagar-se el cel en la terra, i sota el seu patronatge neixen els hospitals per curar malalts, peregrins i pobres, es funden les causes pies per a maridar donzelles pobres, o es creen les famoses almoines que donen pa determinats dies a la setmana o a l'any a tots els assistents siguin rics o pobres. Diverses maneres de justificar-se davant Déu en una època, segles XII-XIV on les coses anaven prou rodades a molts negociants, comerciants i artesans.

Al mateix temps, les estructures econòmiques no permetien donar feina a tothom i tenir-ne no volia dir sempre tirar endavant la magra economia familiar, o sigui que entre manca de feina uns, i consciència de la impossibilitat que la feina solucionés la manduca altres, una bona part de la població es convertia en flotant: rodamóns, peregrins, soldats, aprenents, prostitutes, vídues,...formaven un món marginal fix, estructural, a qui s'afegia en

èpoques de crisi fins a un 60% de la població, incapaç amb la seva feina de crear un excedent per sobreviure en època d'escassetat. Una bona part de la població de l'antic règim es podia considerar pauperitzable, vivint en el dia a dia, on qualsevol ensopegada col·lectiva (epidèmia, mala collita, guerra,..) o individual (malaltia, mort del cap de família, excés de fills, deutes,..), abocava a la misèria grups prou importants de població.

L'església i les elits dirigents acceptaven aquesta situació i no s'intentava canviar les estructures econòmiques que la produïen, sinó que s'actuava sobre les conseqüències eludint les causes, de forma que la pobresa formava part de la quotidianitat social. I malgrat tots els intents que es feren ja en el segle XVI (Lluís Vives, Pragmàtica Imperial, reglament d'Ypres,...) el problema, en no modificar-ne les causes, persistí.

I així s'arribà al segle XVIII: un segle important a Catalunya pel seu desenvolupament demogràfic, agrari, comercial i industrial. Un segle on es començà a mirar la societat no des d'una òptica exclusivament religiosa, sinó i també des d'una visió economicista. Mentre fins ara Déu formava part de qualsevol acte de la societat, estava immers en ella, ara en serà separat: l'economia tindrà les seves pròpies lleis deslligades de la religió, i funcionarà d'acord amb uns conceptes fins ara desconeguts: llibertat de comerç, rotació de conreus, botigues, companyies, productivitat, qualitat,... fenòmens on no intervenien els dogmes religiosos. I en aquesta societat el que interessava era produir, trobar productors i consumidors per tal d'anar creant una xarxa on tothom estigués lligat, comunicat i relacionat. I és aquesta societat la que canviarà el concepte de pobresa i el de caritat: és pobre qui vol ser-ho, qui no s'enfronta a la realitat laboral, qui ganduleja. Deixant a banda casos puntuals, concrets i localitzats (avis incapacitats, vídues envellides, expòsits,..) tothom és apte per a produir. Fins i tot aquests grups tindran les seves tasques en la societat treballant col·lectivament en els hospicis. La resta de captaires i rodamons se'ls ha d'obligar a treballar: la segona meitat del segle XVIII es caracteritza, a nivell legal, en la quantitat de lleis i pragmàtiques contra els ganduls. I una bona forma d'acabar amb aquesta plaga improductiva serà la creació d'unes institucions encarregades de tancar, educar, reciclar tots els marginats de la societat: els hospicis¹.

¹ BORRELL I SABATER, MIQUEL: *Néixer per a morir. Orfes, dides i hospicians al set-cents gironí*, Tesi doctoral UdG, 1995

A Catalunya, un primer pas es va fer quan l'any 1770 l'il·lustrat barceloní i diputat de Catalunya F. Novell va proposar la creació d'un hospici central a Barcelona que recolliria tots els incapacitats del Principat i que es finançaria amb els diners de les almoines del pa, causes pies i altres llegats caritatius que existien a totes les parròquies i municipis del Principat². Tanmateix aquesta idea centralitzadora xocà amb les autoritats corregimentals, de forma que el corregidor gironí, intentant avançar-se a la pèrdua del control de la caritat que sorgiria de l'hospici barceloní, i d'acord amb el bisbe i l'ajuntament gironins, realitzà una consulta a tots els municipis per tal d'inventariar les fundacions caritatives i veure si amb elles seria suficient per a fundar un hospici a la pròpia ciutat de Girona. Cal recordar que a Girona ciutat existia l'Almoina del Pa, una poderosa organització caritativa propietària de terres, boscos, camps, molins i cases i que donava pa tres dies a la setmana a tothom que s'acostés a les seves portes d'octubre a maig. Al mateix temps, s'estava construint a Girona una Casa de Misericòrdia amb el llegat del gironí Ignasi de Colomer per tal de recollir i educar les noies òrfenes i les noies amb possibilitat de perdre la moral. Si a aquestes dues poderoses fundacions s'hi podia afegir els petits llegats locals possiblement es podria construir i posar en marxa un hospici a Girona ciutat, evitant-se així el pas de tots aquests llegats a Barcelona. La carta que envià el corregidor, Joseph Ignacio de Castellví i de Pontarró, a tots els municipis és prou clara i entenedora:

"Uno de los establecimientos mas utiles al bien publico i del Estado i en particular de este Corregimiento i Obispado, es evidente seria el de un Hospicio en esta Ciudad donde pudiessen recogerse unicamente los Pobres del Obispado, para evitar con este medio la mendicidad i tambien la ociosidad de muchos individuos, quienes mediante la aplicacion que se les procure puedan en adelante ser utiles al Estado. Por este medio se evitarian los perniciosos efectos de la Vagabundez, se daria algun estimulo a las Fabricas, se aumentaria el Comercio i sobre todo quedarian mas seguros en sus propias casas los Labradores Hazendados i demas Vassallos utiles de su Magestad." Per aquest motiu es demana:

" Que Mandas, Pias fundaciones o limosnas haia dexadas adaptables a la practica de la fundacion o ereccion de el Hospicio de que se trata, exponiendo el nombre de los que dexaron aquellas, el tiempo en que se instituieron i fundaron i con que

² Arxiu de la Corona d'Aragó, R. Audiència, reg. 810, ff290-346

autoridad. Manifestaran tambien en que consisten las rentas de dichas Mandas, Pias fundaciones o limosnas i quanto se impende en ellas anualmente i por quienes. Si hai algunas Cofradias u otras obras pias destinadas para mantener Pobres necesitados, cuias rentas (que tambien explicaran) puedan unirse al Hospicio.."

I dins els més clars esquemes absolutistes, s'ordena als justícies i ajuntament del poble que amb celeritat, promptitud i veracitat informin ràpidament "... de lo contrario hago responsable a los mismos Justicias i Ayuntamiento de los perjuicios que sintiera la Causa publica si se verificara alguna omission." , tot donant-se un màxim de vuit dies per informar "... con la inteligencia que pasado dicho término, enviaré contra los rententes, Sugeto de mi satisfaccion para que a sus costas evacue el encargo que se les haze. Gerona, 4 de marzo de 1772."³

La resposta de l'ajuntament ganxó, amb data 5 de març de 1772, fou explícita i contundent:

" que no sabemos que haya en dicha villa manda, pias fundaciones ni limosnas algunas dexadas adaptables a la practica de la fundacion o ereccion de Hospicio en esta ciudad de Gerona. Que tampoco sabemos que haya Confraria ni otra obra pia alguna destinada para mantener pobres necesitados."

Però a Girona tiraren endavant en la idea de l'hospici i aconseguiren del Consell de Castella el permís per a la seva fundació. Aquest hospici, presidit pel bisbe, estava basat en la Casa de Misericòrdia, l'Almoina del Pa gironina i una multitud detallada de causes pies per a maridar donzelles o per donar pa, de bona part de les parròquies del bisbat. Tanmateix, i tement-se respostes negatives o dissimulades com la de Sant Feliu de Guíxols, tant el bisbe com el corregidor havien buscat altres fonts d'informació, de forma que s'assabentaren que a Sant Feliu de Guíxols existia una almoina anomenada de Pere del Bosch per a vestir pobres i una altra del pa cuit o del comú que rendien 68 lliures anuals, pagades per l'ajuntament i que foren commutades pel bisbe a favor de l'hospici. L'obligació de tots els administradors d'aquestes almoines era entregar els llibres de comptes, títols de fundació i propietat d'aquestes almoines a l'administrador de l'hospici per tal que fos aquest qui les gestionés a partir de la commutació de l'any 1778.

³ Arxiu Històric Municipal de Sant Feliu de Guíxols, XIV Estadística, lligall 44.

L'ajuntament ganxó, com d'altres del bisbat, no acceptà aquesta commutació i començà tot un procés de reclamacions i plets que allargaren la situació fins a l'any 1792. L'ajuntament veia molt clar que perdre les almoines era perdre poder i influència. Cal aleshores explicar detalladament en què consistien les almoines de Sant Feliu per entendre després tot el procés que realitzà l'ajuntament per evitar la seva fugida cap a la capital gironina.

Dues eren les almoines qüestió de litigi: per un costat la provinent del llegat fet per Pere del Bosc per a vestir pobres i maridar donzelles, i per l'altre una de l'ajuntament per a donar pa cuit un cop a l'any. Totes dues d'origen baix medieval s'havien anat confontent i barrejant de forma que es feia bastant difícil desllindar-ne una de l'altra. La de Pere del Bosc es remunta a l'any 1377 quan:

"Ab lo ultim y valido testament que Pere del Bosch, ciutadà de Gerona y vehi de la Vila de Sant Feliu de Guíxols feu als 21 Octubre 1377 en poder de Jaspert Ruber, Notari Public de dita Vila despues de varios llegats que en ell se contenen i de la institucio de heretera sua usufructuaria que feu a favor de Margarida sa Muller baix las prevencions que en ell se llegeixen, disposa que tots los demes bens seus mobles y immobles, drets y accions haguts y per haver que quedasen, pagats y cumplerts tots dits legats, luego que murio dita sa muller o deixas de cumplir las prevencions a ella fetas y qualsevol de ellas se venessen y empleat son producto en Censos y reddits segurs y perpetuos franchs y libres de tota obligacio o carrec, la mitat dels quals se invertissen en comprar Paños de Llana y que estos se repartissen en la vigilia de la Festa de tots los Sants entre los Pobres o Personas necessitadas de la citada vila a Judici de sos manumissors, a saber: el Rector o capellà que ales hores era de la Iglesia del Monestir de dita Vila, de Nicolau Oliver de la mateixa y de dita Margarida sa Muller y en falta de estos al del Rector o Capellà que per tot temps lo fos de la Iglesia del dit Monestir y al dels Jurats de la propia Vila. Y que la altre mitat se repartis per los mateixos entre las Donsellas pobres, Personas necessitadas y altres pias obras a Judici dels sobredits, quals pias Causas institui per sas unicas y universals hereteras pera despues de la mort de

dita sa Muller, per desde luego que esta se tornas a casar o dexas de viurer castament."⁴

Després els jurats de la vila per millorar la dotació de la causa pia acudiren al rei Joan I d'Aragó sol·licitant reial privilegi per establir i perpetuar una almoina segons la devoció dels fidels vilatans i aquest els el concedí amb data 9 de juny de 1393 des de València:

" En uso de cuyo Real Privilegio convocados todos los vecinos de la villa segun lo tenian de costumbre y concurrido la mayor y mas sana parte dellos y entre estos los Jurados y singulares y su Bayle acordaron que cada vecino en los dias de Domingo y otros en los que concurrian a la Iglesia de aquella villa, contribuyese con la limosna que pudiese y le dictase su devocion para los fines explicados, la que se havia de percibir por las personas que se diputasen para ello y distribuir del mismo modo y por los mismos Jurados y Conzejales de la villa."

I aquest acord es va fixar l'u de febrer de 1394 i s'havia practicat al llarg de quatre segles sense cap trasbals ni novetat⁵

La distribució de l'almoina la feia l'abat del monestir, com a capellà major de la parròquia ganxona, i tres regidors del comú. S'acostumava a fer pels volts del vint de setembre i es repartien vint lliures: cinc lliures a quatre donzelles. I el mateix dia es repartien setze canes de roba de cordellats a raó d'una lliura cinc sous cada cana, o sigui també 20 lliures; enrasat, beneficiava per a vestir uns vint pobres. De l'any 1676 a l'any 1709 i possiblement deu continuar tot i no tenir-ne informació, l'abat al·lega que fa la distribució per no deixar els pobres sense vestir però sens perjudici d'una causa que hi ha pendent a la Cort

⁴ AHMSFG, Secció IV Beneficiència, Lligall 36, cubeta 44. Hi ha una altra versió resumida al castellà prou aclaridora quan especifica que : "...se repartiese entre las Donzellas pobres o necesitadas de la sangre y parentela del Testador, anual y perpetuamente para que pudiesen casarse y entre otras Donzellas necesitadas y pobres, y personas indigentes y entre otras pias causas a Juicgio de los sobredichos con la prevencion de que no se entendiesen comprehendidos ni lo fuessen entre estos las personas Religiosas y constituidas en Sagradas Ordenes"

⁵ Id. informe del lletrat Pedro García, apoderat de l'ajuntament en la causa contra l'hospici per la commutació de les almoines: " Los Jurats i Consell de la vila de San Feliu de Guixols ab acte rebut en poder del Ramon Gayart, notari public de ella ab 1 de febrer de 1394 inseguint facultat y llicencia donada per D. Joan Rei de Aragó e Valencia de 9 de juny de 1393: Instituhiren una Almoyna per dita vila de pa i per vestir pobres y casar minyonas .."

eclesiàstica de Girona i els jurats li responen que estan en possessió de fer la distribució i que si l'abat no hi està d'acord que vingui un altre capellà del monestir. Aquesta fórmula es repeteix invariablement al llarg de tots aquests anys o sigui que devia haver-hi un plet pendent, que no hem pogut esbrinar, i volien deixar-ne constància, però sense perjudicar els afectats⁶. El sistema utilitzat i el formulisme era el següent: primer l'abat, després el jurat en cap i després els altres dos jurats, cadascú triava una donzella a qui donava 5 lliures seguint aquesta fórmula:

" Primo lo molt reverent Joan, abat assigna a Catharina Vidal, donzella, filla de Anthoni Vidal, sirurgià de la present vila i de la forastera..... cinc lliuras " i la mateixa fórmula usava cada jurat⁷

Una altra explicació d'aquestes almoines ens serveix per aprofundir en el sistema del seu finançament:

"...la una llamada de la pia limosna de pan Cocido que en parte se distribuie en la Vigilia de Navidad del Señor, i en parte en el dia de Pasqua de Resurreccion, cuios reditos anuales consisten de una parte en 68 libras i de otra en nueve quarteras i un cortan de trigo y asi bien en algunos censos que se percibian en cada de la Isla de Mallorca de la qual habian sido administradores y devian dar cuenta los Regidores de la misma villa; y la otra fundada y dotada por Pedro del Bosch cuios reditos, aplicaderos a vestir pobres de aquella villa, se ignoraban..."

Aquestes eren les dues almoines de què disposava Sant Feliu de Guíxols. Mentre la seva gestió, control i repartiment el realitzà el propi ajuntament no existí problema ni controvèrsia. Malgrat que s'havien perdut els títols de propietat de les almoines, els anys, el costum i la consuetud havien substituït la legalitat escrita, i cada any l'ajuntament havia anat pagant les seixanta-vuit lliures que costaven les causes pies⁸. Tanmateix en el moment

⁶AHMSFG, IV BENEFICIENCIA, lligall 11, cubeta 43 "Distribucions benèfiques 1648-1709 "

⁷AHMSFG IV Beneficiència, lligall 60, cubeta 10, carpeteta 1512-1624) és un doc de l'any 1624

⁸ AHMSFG, IV Beneficiència, Lligall 36, Cubeta 44: "... desde dita ultima Institucio han cuydat de esta y de la antecedent los Jurats de dita Vila i ab est motiu se han

en el qual se'ls demanà des de Girona que invertissin les seixanta-vuit lliures en l'hospici de Girona, la negativa de l'ajuntament fou total: no acceptaren la commutació, ja que s'adonaren que així com fins ara les seixanta-vuit lliures beneficiava els propis vilatans ara, malgrat que l'hospici fos obert a tothom, l'almoïna ja quedava com un fet més abstracte, més llunyà. Tot sovint quan hi havia casos de greu necessitat, l'ajuntament avançava diners de l'almoïna per socórrer una vídua, un malalt, o sigui que l'almoïna tenia una funció específica molt concreta, real i tangible. I al mateix temps donava un prestigi, un poder i una influència als regidors i a l'abat. Traspasar aquest capital a l'hospici de Girona implicava perdre aquestes prerrogatives. El que farà l'ajuntament serà al·legar que no existeixen els títols de propietat de l'almoïna per no haver de pagar. I d'aquesta manera començarà un litigi que durarà fins a l'any 1792, el més llarg de tots els que hi hagué per la mateixa raó en altres pobles gironins que també es negaren inicialment a centralitzar les seves almoïnes en l'hospici de Girona ciutat. Anem a veure doncs el procés que realitzà l'ajuntament per no haver de pagar les seixanta-vuit lliures a l'hospici de Girona. Aquest procés es troba en un llibre de l'Arxiu Històric de Girona intitulat "Expediente del censo de 68 libras 10 sueldos de pension que el ayuntamiento de la Villa de Sant Feliu de Guíxols hacía a la Pia Memoria de la misma, nombrada de Pan Cocido, que en el año de 1778 se aplicó al Real Hospicio, qual expediente se terminó en 1-1-1792"⁹

Tal com hem dit, el bisbe Lorenzana realitzà la commutació de totes les causes pies i almoïnes de la diòcesi amb data 2 d'octubre de 1778. La primera resposta de molts ajuntaments i administradors de causes pies fou negar-se taxativament a aquesta espoliació de les caritats locals, de forma que el bisbe el cinc de desembre del mateix any ja envia una carta a l'ajuntament ganxó tot dient-li que coneix les oposicions que fa a la commutació i els diu clarament que "*...a mi me toca conocer si ellas son o no aplicables i no a este Ayuntamiento determinar*". Però la defensa dels drets locals obligà la Junta d'Administració de l'hospici a recórrer a la jurisdicció civil, de forma que Pedro Escolano

confundit las rentas de una y altre de ditas dos pias memorias, motiu porque no se ha pogut fer reparacio de unas o altres ni se pot saber quals pertanyen a una y quals a la altre."

⁹Arxiu Històric de Girona, Secc. Hospici Almoïna del Pa, CaIXA 134, Llibre 614. Tota la informació que oferim a continuació correspon a aquest llibre i a documents solts que es troben a AHMSFG, IV Beneficiència, Lligall 36, Cubeta 44

de Arieta, secretari del Consell de Castella, escriu al Corregidor de Girona el 26 de juny de 1.779 i li explica que el Bisbe ha escrit al Consell i

"...exponiendo que por la mala sensacion que hazian los administradores de dichas Rentas i obras pias o porque perdian con la aplicacion a el Hospicio la libertad de favorecer se experimentaba no poca resistencia en muchos, valiendose d ellos Ayuntamientos para que no tubiesse efecto semejante destino, negandose a la entrega de la administracion i ocultando otros los títulos de pertenencia..."

de forma que es demana al corregidor que espavili els ajuntaments i administradors, i obeeixin el bisbe.

En el cas concret de Sant Feliu de Guíxols en ser el propi ajuntament l'administrador, la Junta de l'hospici li exigeix que pagui la pensió anual de les seixanta-vuit lliures i que dipositi els llibres de comptes i títols de propietat de les almoines; i l'ajuntament, amb data 19 de setembre de 1779, explica a l'hospici i al corregidor que s'han fet arribar al Consell de Castella dos informes: un del monestir i l'altre del propi ajuntament sobre la possibilitat d'aplicar les almoines a les Diputacions de Barri que l'ajuntament té intenció de crear a la vila, en semblar-li que hi ha la possibilitat de crear una congregació de caritat a la ciutat amb les almoines existents. I és per aquest motiu que demanen que es pari la commutació de les almoines a l'hospici i que mentre durin els tràmits s'ordini a l'administrador de l'hospici que *"...cese y se abstenga de molestar al Ayuntamiento con nuevos recursos"*

El propi apoderat de l'ajuntament en aquest plet és Pedro García que no s'està de dir que:

"...y parece ser más acrehedora dicha Villa y sus naturales a que en caso de hacerse alguna novedad en la distribucion del producto de dichas Fundaciones se aplique este a las tales Diputaciones para alivio y socorro de Pobres Jornaleros y convalecientes de ella que el que haga su aplicacion al real Hospicio referido de la ciudad de Gerona "

Tanmateix Pedro García considera que el bisbe s'ha equivocat ja que la causa pia està feta per un laic i no és religiosa per a commutar-la ja que està feta per a beneficiar la seva pròpia parentela i altres, de la qual cosa se'n trauran grans beneficis ja que amb la possibilitat de casar donzelles pobres:

" se seguiran el aumento de las familias y propagacion de la especie humana de modo que acrecen las Poblaciones y los Vassallos del Soberano y de aqui proviene el que haya con abundancia Gentes para las Armas y para la Agricultura y para la profesion de las Ciencias y Artes liverales y dedicacion a los exercicios, ocupaciones y destinos mecanicos precisos en las republicas que todo hace florecer el estado y cede en su mayor bien. Aloque por otra parte se agrega la circunstancia de servir tales fundaciones y los socorros que producen de precaver el abandono de muchas mugeres y las muchas culpas y ofensas a Dios que de el proceden. Por cuyas consideracions tan naturales y obvias como incontrovertibles se evidencia la imponderable recomendacions que tienen semjantes fundaciones puestas en parangon con la del Hospicio segun la inteligencia de mis partes, de modo que no pueden estos persuadirse que sea la aplicacion de sus productos a otros destinos que a los por ellas prevenidos." I finalment existeix el " Derecho privilegiado y de preferencia que tienen los pobres de la villa en competencia con los de la ciudad para ser socorridos en ella con el producto de las repetidas fundaciones y aun tambien lo exige asi el interes del Estado y el de la misma villa en la que como en todos los pueblos hay Jornaleros, Artesanos, menestrales y labradores cuyos arvitrios y las producciones de sus tareas, ocupaciones y destinos, no son bastantes ni les sufragan a algunos de ellos para mantenerse en todo el año y en algunas temporadas del, y a la verdad que a estos de ningun sufragio puede serles el Hospicio dicho ni es regular se piense en reducirlos o llevarlos a el y que abandonen sus casas, familias, ocupaciones y ministerios y por consiguiente parece forzoso y de necesidad proveerlos de aquellos socorros precisos para subbenir a sus urgencias y salir de los apuros que padezcan entre año en las indicadas temporadas y para ello ningun otro arbitrio o medio puede presentarse mas oportuno que el de la subsistencia y continuacion de las dos explicadas fundaciones

"

Sens dubte, l'advocat havia exposat arguments de pes: per un costat un cant al poblacionisme, doctrina de moda al llarg del segle XVIII tot demostrant així que la causa per a maridar donzelles tenia una finalitat molt clara i productiva; per l'altre costat, la productivitat de l'artesà que en no poder crear excedent es podia veure abocat a la misèria

passatgera: l'almoina el podia ajudar en aquests moments, el podia mantenir perquè tornés a produir, cosa que no passaria si l'almoina passés a l'hospici. Poblacionisme i productivitat, dos elements característics del segle XVIII, queden aquí molt ben representats en el pensament de Pedro García.

I l'ajuntament el 21 de setembre de 1.780, exigeix a la Junta de l'Hospici que reconegui que: *"... no havia sido del animo del citado Sr. Ilmo. comprender dichas Pias Limosnas en la referida solicitud "* la qual cosa és negada per la Junta de l'hospici que avisa el corregidor, que ordena l'entrega dels llibres per part de l'ajuntament el 27-9-1780; aquest obeeix, però es nega a continuar pagant la pensió de seixanta-vuit lliures al·legant que si no té els títols de propietat, perduts de fa temps, no té l'obligació de pagar: el censal no existeix, i tot el que han trobat en els llibres vells és que:

" la Universitat de la Vila de Sant Feliu de Guíxols quiscun any fa y presta a la Pia Almoyna de dita vila 76-17-6 de pensió anual per diferents diadas, i de diversos censals per dita Universitat creats a dita Pia Almoyna com mes llargament es de veurer en lo llibre vell "

i aquest llibre no s'ha entregat ni se sap on para. Tanmateix aquesta quantitat no correspon a la de seixanta-vuit lliures que reclama l'hospici de forma que encara és més complicat. Però, segons la Junta, amb els llibres es demostra que encara que no es trobi el títol d'imposició del censal l'Ajuntament havia donat la pensió de seixanta-vuit lliures dels anys 1705 al 1777 pràcticament cada any, de forma que el costum convertia en dret i deure el pagament de la pensió anual.

Però la polèmica començava a sobrepassar les institucions i l'oposició i descontent del poble es manifestava àmpliament: quan l'any 1781 el bisbe demanava a l'abat del monestir que fessin recaptacions d'almoines entre els feligresos per donar a l'hospici, aquest no s'està de contestar-li sorneguerament que:

"...Se señaló dia para la questa general combidando para autorizar esta a los Regidores que sin embargo no asistieron, y haviendose executado por dos P.P. Vicarios y D. Benito Barraquer recogieron catorze reales de vellon y no pequeña porcion de desverguenzas y sonrojios a causa del resentimiento de las Gentes de

haberles quitado el Pan que en esta Fiesta repartian los demas años los Regidores..." ¹⁰

Començava doncs a ser tan enrevessat el procés que la Junta de l'hospici fa una consulta a l'advocat Ignasi Ferrer i el sis de juliol de 1784 aquest considera que l'Ajuntament ganxó ha de pagar, ja que encara que no existeixi l'escriptura del censal, hi ha testimonis, història, o sigui és vàlid, i posen l'assumpte en mans de l'Intendent General de Catalunya que el set de febrer de 1.787 demana a l'hospici el títol de propietat de la causa pia, ja que mentre no la tingui no pot obligar l'Ajuntament a pagar. El raonament de l'intendent, malgrat semblar purament burocràtic era molt senzill: si no existeix el títol de propietat que obligui l'ajuntament a pagar les seixanta-vuit lliures anuals, vol dir que l'ajuntament feia l'almoina voluntàriament, de forma que només el Consell de Castella podia decidir l'obligatorietat d'una almoina voluntària, de forma que tornà tot l'expedient a la Junta de l'Hospici amb un aclariment: o presentava el títol de propietat per poder exigir a l'ajuntament o tornava a començar el procés ara davant el Consell de Castella.

Semblava que l'ajuntament tenia les de guanyar però el corregidor gironí el catorze de desembre de 1.787 opina que s'havia d'amenaçar amb terrible pena a l'Ajuntament per tal que presentés els llibres antics de les rendes de la Pia Limosna, la qual cosa se'ls comunica amb amenaça de multa de 25 lliures als membres de l'ajuntament si abans d'un mes no han complert.

La immediatesa de l'ordre no tingué efecte i el vint-i-tres de maig de 1.788 l'Ajuntament contesta al corregidor dient-li que si havia cessat en la contribució de les seixanta-vuit lliures era "*...ya por no constar de título de su imposición, y ya por no haberse hecho la distribucion de pan*". Els papers els havia entregat tots a l'hospici i estaven disposats a satisfer la pensió "*siempre que le fuesse mandado por legítimo superior*". El corregidor passà l'expedient al Real Consell i el seu fiscal, amb data 14-5-1789, decidí que

"...mediante resultar por los papeles existentes en la Contaduría General de su cargo ser verdadero censal la mencionada pensión, debia sugetarse la expressada Villa a las reglas del Pago de lo corriente de un año y lo de pagar y los atrasos y luicion con arreglo a las reglas acordadas".

¹⁰ A.H.G. Secc. Hospici Caixa 5.3.1.9 LLibre 557 p. 589.

Quedava doncs molt clar que les autoritats havien validat el títol de propietat: es reconeixia legalment que l'ajuntament de Sant Feliu de Guíxols havia de pagar una pensió anual de seixanta-vuit lliures en concepte d'almoines. Tanmateix el fiscal tornava a posar un gerro d'aigua freda sobre la Junta de l'Hospici ja que malgrat acceptar l'obligatorietat de l'ajuntament a pagar, ordenava que fos l'Escrivania de Cambra qui decidís si aquesta quantitat s'havia de pagar a l'hospici de Girona o als pobres de la vila ganxona. La Junta no està d'acord que s'hagi de tornar a decidir si la pensió és per a l'hospici o per als pobres de Sant Feliu i presenta recurs al fiscal el 16-6-1789 per tal de no tornar a començar els tràmits davant el Reial Consell, però el fiscal insisteix i passa al Consell de Castella que el 12-2-1791 decideix que s'apliqui el que ja havia dictat anteriorment a favor de l'hospici. L'ajuntament encara es nega a pagar, s'amenaça recórrer a l'Intendent General, el tretze d'octubre de 1791 hi ha un acord entre l'ajuntament i l'hospici i el 30 de desembre de 1791 l'ajuntament escriptura que deu a l'hospici des de l'any 1779 a l'any 1790 un total de 822 lliures i que continuarà pagant anualment a l'hospici la pensió de seixanta-vuit lliures que correspon a un censal perdut de 2283 lliures.

S'acabava així un llarg procés: quinze anys d'oposició al centralisme gironí, quinze anys per a canviar el concepte de caritat pel de beneficència en la mentalitat ganxona. Era evident que la caritat d'origen medieval no havia solucionat els problemes estructurals de la pobresa gironina (o europea). L'intent de la creació de l'hospici de Girona, lloable, topà com acabem de veure amb forts interessos locals. Ningú no volia deixar de gestionar el capital de la caritat pública: repartir caritat era repartir clientelisme, poder, influència. I traspasant-lo a la capital gironina es perdia una eina per a controlar les mentalitats col·lectives, acostumades més al contacte directe, a les solucions passatgeres però reals d'ajudar el pobre veí. L'hospici es veia així com un espoli de la solidaritat local, una institució que impersonalitzava els costums col·lectius i els convertia en una màquina que treia el pobre del seu entorn i l'obligava a reciclar-se. L'ajuntament havia fet l'últim intent per preservar un concepte de societat que acceptava la pobresa, justament en un món naixent on la pobresa representava el fracàs social.

LLISTAT DE PERSONES QUE FAN CENSOS I CENSALS A LA PIA ALMOINA DE SANT FELIU DE GUÍXOLS, corresponent a l'herència de Pere del Bosc, i actualitzat a finals del segle XVIII FONT.- AHG. Secc. Hospici, Llibre 611

<u>NOM</u>	<u>POBLE</u>	<u>OFICI</u>	<u>PROPIETAT</u>	<u>Cens-censal</u>
Martí Sardó	Calonge	Pagés	5 vessanes	2 q. forment
Pere Paradedà	"	Pagés	2 " 2,5 q "	
Pere Xifró	"	Pagés	2 " 2 q. "	
Anton Valmanya	"	Pagés	6 " 2,5 q. "	
Anton Valmanya	"	Pagés	6 " 0,5 q. "	
Antoni Massoni	"	Pagés	4 " 1,5 q. "	
Martí Margarit	"	Pagés	4 " 2 q. "	
Grau Valmanya	"	Sastre	1,5 "	-----
Josep Ribas	St. Feliu	Treballador	25 ll	0 -9-0
Josep Planellas	"	Mariner	10 ll	0 -6-0
Pere Albertí	Calonge	Pagés	4vessanes	-----
Sebastià Vidal	St. Feliu	-----	21 ll	0-12-7
Pere Vilosa	"	-----	7 ll	0- 4-6
B.Riembau	Vall d'Aro	Treballador	8 ll	0- 4-9
Joan Romeu	Sta. Cristina	Sastre	15 ll	0 -9-0
Jaume Pou	St. Feliu	Mariner	6 vessanes	0- 0-10
Jaume Albertí	St. Baldiri	-----	25 ll	0 -15-0
Jaume Albertí	"	-----	10 ll	0 -6- 0
Jaume Gordis	Sta Cristina	-----	33 ll	0- 19-9
Pere Torras	Sta. Cristina	-----	33 ll	0- 19-9
Pere Sami	Vall d'Aro	-----	77 ll	2- 4- 2
Josep Feliu	St. Feliu	Pescador	33 ll	1 - 0-3
Domingo Valentí	"	Mestre d'Aixa	33 ll	1 - 0-3
Francesc Falgueras	"	-----	33 ll	1 - 0-3
Sebastià Comadira	"	Pescador	22 ll	0- 13-4
LLorens Comas	St. Feliu	Pescador	25 ll	0- 15-0

Benet Forest	"	Pescador	41 ll	1 - 4-7
Antoni Surís	"	Pescador	15 ll	0 - 9-0
Damià Muntades	"	Treballador	8 ll	0 - 5-0
Joan Puig	"	Teixidor	25 ll	0 -15-0
Pere Cruanyes	Vall d'Aro	Pagés	20 ll	0 - 6-0
B. Barceló	"	Pagés	20 ll	0 - 6-0
? Serinyer	St. Feliu	-----	40 ll	1 - 4-0
Geroni Albertí	"	Pescador	25 ll	0 -15-0
Nicolau Carreras	"	Pescador	29 ll	0 -17-0
Josep Barri	"	Forner	30 ll	0 -18-0
Joan Fonollet	Calonge	Treballador	40 ll	1 - 4-0
Miquel Caymó	St. Feliu	Treballador	12 ll	0 - 7-4
Antoni Comadira	"	Barriler	Hort	0 - 5-0
Isidro Salamó	"	Pescador	Hort	0 - 5-0
Francesc Auradell	Sta Cristina	Mestre Cases	30 ll	0 -18-0
Thomàs Carreró	St. Feliu	Botiguer	24 ll	0 -15-7
Francesc Amat	"	Sabater	25 ll	0 -15-0
Antoni Sabater	"	-----	19 ll	0 -11-3
Juame Carreras	"	Mariner	21 ll	0 -12-7
Josep Perich	"	Pescador	40 ll	1 - 4-0
Joan Mani	Calonge	Pagés	30 ll	0 -18-0
Jaume Castelló	Vall d'Aro	Pagés	11 ll	0 -6- 3
Joan Llorems	"	Teixidor lli	13 ll	0 -7-10
Ajuntament	St. Feliu	-----	-----	76-17-6
Josep Rigau	"	Sabater	25 ll	0-15-0
Tomàs Torrent	"	Mariner	14 ll	0 -8-9
LLorens Comas	"	Pescador	25 ll	0 -15-0

ll: lliures. X-Y-Z: lliures-sous-diners. q: quarteres